

รายการอ้างอิง

- กจช. , ร.5 ต.49/8 , หนังสือพระยาวิสุทธิฯ กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว , 7 ตุลาคม ร.ศ.117 (พ.ศ.2441) . อ้างถึงใน มัทนา เกษกมล . การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมือง และการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2453-2468) . วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2517 .
- กจช. , ร.6 ม.3.6ก/6 พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวถึง พระยาเทพอรชุน , พระยาอุไทยมนตรี และพระยาศรีธรรมสุนทร , 8 มิถุนายน พ.ศ.2445 . อ้างถึงใน ยุภาพร เจือจินดา . เสือป่า : โครงสร้างขององค์กรและบทบาททางการเมือง . วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2517 .
- กจช. , ร.6 บ.3.1/64 เล่ม 4 สำเนาพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเจ้าพระยาอมราช มิถุนายน ร.ศ.131 , อ้างถึงใน แลมสุข นุ่มนนท์ . แนวพระราชดำริทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว . คุรุปริทัศน์ 4 (มีนาคม 2522) : 22 .
- กจช. , ร.5 ต.49/8 หนังสือพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 7 ตุลาคม พ.ศ.2441 . อ้างถึงใน ยุภาพร เจือจินดา , เสือป่า : โครงสร้างขององค์กรและบทบาททางการเมือง . วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2528 .
- กจช. เอกสารรัชกาลที่ 6 ม.3.1/35 กรมพระยาดำรงลาพัก , ลายพระหัตถ์กรมพระยาดำรงราชานุภาพกราบบังคมทูล วันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2457 . อ้างถึงใน สุกัญญา ตีระวนิช , พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการหนังสือพิมพ์ . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ , 2532 . (มุฉนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระบรมราชูปถัมภ์จัดพิมพ์) .

- กรมศิลปากร . พระราชดำรัสตอบคำถวายไข่มงคลของปวงไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ .
จดหมายเหตุพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว . อ้างถึงในยุภาพร เจือจินดา . เสือป่า : โครงการของ
องค์กรและบทบาททางการเมือง . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย , 2528 .
- กรรกริรมย์ สุวรรณานนท์ . พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย .
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2523 .
- กระมล ทองธรรมชาติ . ประชาธิปไตยกับสังคมไทย . กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนา-
พานิช , 2516 .
- ขจักษ์ บุรุษพัฒน์ . ลัทธิชาตินิยมกับประเทศไทย . รัฐสารภีรักษ์ 1 (มกราคม 2512) :
153-192 .
- แขกเต้า . ผดุงวิทยา (กุมภาพันธ์ 2457) .
_____ . ผดุงวิทยา (มีนาคม 2457) .
- คนไทย . หนังสือพิมพ์ไทย (3 มิถุนายน 2458) .
- ความกระจัดกระจายแห่งเมืองจีน โดยอัสวพาหุ พระนคร : โรงพิมพ์หนังสือพิมพ์ไทย ,
2455 .
- ความนิยมฟุตบอลในเมืองไทย . มานวสาร 8 (กุมภาพันธ์ 2528) : 10-14 .
- ความเป็นมาของหนังสือพิมพ์ไทย . จุลสารโครงการตำราสังคมและมนุษยศาสตร์ 3
(เมษายน - มิถุนายน 2519) : 74-50 .
- ความเห็น 9 เรื่องของอัสวพาหุ . (ม.ป.ท. , ม.ป.ป.) 96 หน้า . (คัดจากหนังสือพิมพ์ไทย
ปี 2458-2459) .
- ความเห็น 10 เรื่องของอัสวพาหุ . (ม.ป.ท. , ม.ป.ป.) 97 หน้า . (คัดจากหนังสือพิมพ์ไทย
ปี 2458-2459) .
- โคนันทวิศาล . กรุงเทพฯ เดลิแมต์ (13 มิถุนายน 2458) .
- โคลนติดล้อ . พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์ , 2494 .
- เจตนา นาควัชระ . เพื่อความอยู่รอดของมนุษยศาสตร์ : รวมบทความทางวิชาการ
(2525-2532) . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2532 .
- ชลธิชา กลัดอยู่ . วิวัฒนาการร้อยกรองของจิตร ภูมิศักดิ์ . วรรณคดีของปวงชน .
กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิชาการองค์การบริหาร สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย , 2517 .

- ชลัช จงสืบทพันธ์ . เอกสารคำบรรยายแนวความคิดทางการเมืองเบื้องต้น . กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2518 . (อัดสำเนา) .
- _____ . การเมือง-การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย (พ.ศ. 2411 - 2475) . กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย , 2523 .
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช . อุดมการณ์ทางการเมือง . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย , 2517 .
- ชาติชาย พถานานนท์ . ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1-3 : พ.ศ. 2325-2394) . วิทยานิพนธ์ปริญญา-มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2517 .
- ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และสุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ . บทปลุกใจร้อยประการพระราช-นิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว . กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์ , 2530 . (มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า-อยู่หัวในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดพิมพ์ในงานพระบรมราชานุสรณ์ พ.ศ. 2530) .
- คุษฎี มาลากุล , ท่านผู้หญิง . สโมสรสามเหลี่ยมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า-เจ้าอยู่หัว เท่าที่ข้าพเจ้าทราบ . วารสารานุสรณ์สาร 6 (1 มกราคม 2529) : 12-16 .
- แถมสุข นุ่มนนท์ . แนวพระราชดำริทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า-เจ้าอยู่หัว . ศุภปริทัศน์ 4 (มีนาคม 2522) : 20-29 .
- _____ . ยังเติร์กครั้งแรกกบฏ ร.ศ.130 . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เรื่องศิลป์ , 2522 .
- ทิพย์สุนทร นาคชน . บทละครพูดร้อยแก้ว พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ-เกล้าเจ้าอยู่หัว . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2516 .
- ธำรงค์ศักดิ์ อายุวัฒนะ . ราชสกุลจักรีวงศ์ และราชสกุลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช . พระนคร : สำนักพิมพ์อโยธยา , 2515 .
- ธิดา วัฒนกุล . แนวความคิดทางการเมืองในบทละครพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระ-มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2519 .
- นพวรรณ วชิราภิวัฒน์ . พระวินิจฉัยของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพเกี่ยวกับระบบราชการ ในช่วง พ.ศ. 2435-25-458 . วิทยานิพนธ์ปริญญา-มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2524 .

- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ . สุนทรียภาพในวรรณคดีไทย . สรุปผลการสัมมนาวรรณคดีไทย
 อ้างถึงใน สมพร มั่นตะสุต . วรรณกรรมสังคมและการเมือง กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ , 2524 .
- เนื่องด้วยการมหาสงคราม . พระนคร : โรงพิมพ์หนังสือพิมพ์ไทย , 2457 . (ลงพิมพ์ใน
 หนังสือพิมพ์ไทยฉบับพิเศษ) .
- บรรจง บรรเจอดศิลป์ . ศิลปวรรณคดีกับชีวิต . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายทิพย์ ,
 2524 .
- บัณฑร อ่อนคำ . ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทย . วารสารธรรมศาสตร์
 . 4 (มิถุนายน-กันยายน 2517) : 91 . อ้างถึงใน กรรภิรมย์ สุวรรณานนท์ .
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย . วิทยานิพนธ์-
 ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2523 .
- บำรุง สุวรรณรัตน์ และชูศักดิ์ เอกเพชร . วรรณกรรมสังคมและการเมือง . กรุงเทพ-
 มหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์ , 2523 .
- เบญจมาศ พลอินทร์ . แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม . กรุงเทพมหานคร : สำนัก-
 พิมพ์โอเดียนสโตร์ , 2525 .
- ประพัฒน์ ตริณรงค์ . ชีวิตและงานของอัสวพาหุ . พระนคร : วัฒนาพานิช , 2506 .
- ประภาส จารุเสถียร , จอมพล . พระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า-
 เจ้าอยู่หัวกับสงครามโลกครั้งที่ 1 . มานวสาร . 8 (กุมภาพันธ์ 2528) : 70-80 .
- ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาคปกิณกะ
 (อัสวพาหุ) . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระจันทร์ , 2494 . [พิมพ์ใน
 งานพระราชทานเพลิงศพ พลตรีพระยาอนิรุทธเทวา (ม.ล.ฟื้น ฟื้นบุญ)
 ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2494] .
- ประยูร เบญจวงศ์ . สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ากับการพัฒนาภูมิปัญญาของสังคมไทย .
ว.วิทยบริการ . 11 (พฤศจิกายน 2523) : 2-15 . (เรียงความชนะเลิศการประกวด
 รางวัลที่ 2 เนื่องในสัปดาห์มหาธีรราชานุสรณ์ ประจำปี 2531)
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน . วรรณกรรมประวัติศาสตร์ . พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนา-
 พานิช , 2522 .
- ปิ่น มาลากุล . สัมภาษณ์ , 22 ธันวาคม 2522 . อ้างถึงใน กรรภิรมย์ สุวรรณานนท์ .
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย . วิทยานิพนธ์-
 ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2532 .

- พระมหาธีรราชเจ้ากับความรักชาติ . วิทยาศาสตร์ 28 (มกราคม 2520) : 42-43 .
- พระราชดำรัส ในประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรีย ฮังการี ณ พรที่นั่งอมรินทร์-
 วินิจฉัย วันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2460 . อ้างถึงใน พระราชดำรัสร้อยครั้ง .
 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ , 2529 (มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดพิมพ์
 ในงานพระบรมราชานุสรณ์ 11 พฤศจิกายน 2529) .
- พระราชดำรัสตอบ ในการเปิดการแสดงกลสิกรรมและพาณิชยการ ณ.ปทุมวัน วันที่ 10
 เมษายน พ.ศ.2529 . อ้างถึงใน พระราชดำรัสร้อยครั้ง . กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ , 2529 . (คณะกรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดพิมพ์
 ในงานพระบรมราชานุสรณ์ 11 พฤศจิกายน 2529) .
- พระราชดำรัสตอบ เสนาบดีกระทรวงธรรมการในการแสดงศิลปหัตถกรรมและพาณิชยการ
 วันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2457 . อ้างถึงใน พระราชดำรัสร้อยครั้ง . กรุงเทพ-
 มหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ , 2529 . (คณะกรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุ-
 สรณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดพิมพ์
 ในงานพระบรมราชานุสรณ์ 11 พฤศจิกายน 2529) .
- พระราชดำรัสตอบ เสนาบดีกระทรวงธรรมการเมื่อเปิดการแสดงศิลปหัตถกรรมที่โรงเรียน
 สวนกุหลาบวิทยาลัย วันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2455 . อ้างถึงในพระราชดำรัสร้อย
ครั้ง . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ , 2529 . (คณะกรรมการมูลนิธิ
 พระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระบรมราชูปถัมภ์
 จัดพิมพ์ในงานพระบรมราชานุสรณ์ 11 พฤศจิกายน 2529) .
- พลกุล อังกินันท์ . บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร , 2514 .
- พวกยิวแห่งบูรพทิศและเมืองไทยจึงตื่นเกิด . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ , 2527 .
 (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรี นายแพทย์ ม.ร.ว.ไกรชวัช
 ศรีชวัช ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2528) .
- พวงร้อย กล่อมเอียง . พระบรมราโชบายเกี่ยวกับปัญหาชาวจีนในพระราชอาณาเขต รัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2516 .

- มัทนา เกษมกล . การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการปกครองใน
 รัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468) .
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2517 .
- แม่ขวัญข้าว . " ล้อติดโคลน " วิทยุฉานนักร้องของ " โคนันทวิสาล " (พระยาวิชัยสุนทร) .
 โลกหนังสือ 4 (กุมภาพันธ์ 2524) : 34-37 .
- ยุทธสารประสิทธิ์ , พันเอกหลวง . " พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสงครามโลก
 ครั้งที่ 1 . มานวสาร 15 (กันยายน 2535) : 19-32 .
- ยุพา ชุมจันทร์ . " พระบรมราโชบายในการใช้ลัทธิชาตินิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ-
 เกล้าเจ้าอยู่หัว . จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 3
 (เมษายน - มิถุนายน 2519) : 27-34 .
- ยุภาพร เจือจินดา . เสือป่า : โครงสร้างขององค์กรและบทบาททางการเมือง .
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2528 .
- ลักษณะที่ติของผู้รับใช้ชาติในทรศนะของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว .
 เสนาสาร 42 (พฤศจิกายน 2535) : 4-23 .
- ลิขิต ธีรเวคิน . อุดมการณ์กับสังคมไทย . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรม-
 ศาสตร์ , 2515 , อ้างถึงใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช . อุดมการณ์ทางการเมือง .
 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย , 2517 .
- ลินดา วิชาดากุล . วิเคราะห์บทพระราชนิพนธ์บางเรื่องในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า-
 เจ้าอยู่หัวซึ่งทรงใช้พระนามแฝง " อัสวพาหุ " . วารสารฐานันดร 6
 (มกราคม 2529) : 39-55 .
- วัลลภา บุรุษพัฒน์ . ประเทศไทย . พระนคร : แพร่พิทยา , 2517 .
- วิกรม ชุมสาย ณ. อยู่ชยา . การต่อต้านอิทธิพลตะวันตกของรัชกาลที่ 6 . ประชากรศึกษา
 . 29 (พฤศจิกายน 2520) : 3-12 .
- วิทยากร เชียงกูล . วรรณกรรมกับสังคม . วารสารวรรณศิลป์ขององค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ . (กรกฎาคม 2516) : 1-20 . อ้างถึงใน สมพร
 มั่นตะสูตร . วรรณกรรมสังคมและการเมือง . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์-
 ไอเดียเนสโตร์ , 2524 .
- สมบัติ จันทร์วงศ์ และชัยอนันต์ สมุทวณิช . ความคิดทางการเมืองไทย . กรุงเทพ-
 มหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2531 . (เอกสารวิชาการหมายเลข 6
 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) .

- สมพร มั่นตะสูตร . วรรณกรรมสังคมและการเมือง . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์-
โอเดียนสโตร์ , 2524 .
- ศุภัญญา ตีระวนิช . พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการหนังสือพิมพ์ .
กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์ , 2532 . (มุลินธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาท-
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) .
- ศุจิรา ศรีไพล์ . พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง .
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ , 2528 (คณะกรรมการมุลินธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์ในงานพระบรมราชานุสรณ์ 11 พฤศจิกายน 2528) .
- สุวดี เจริญพงศ์ . ปฏิกิริยาของรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการเคลื่อนไหวตามแนวความคิดประชาธิปไตยและสังคมนิยมก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2519 .
- สุวิทย์ สังโยคะ และประทีป เหมือนนิล . ประวัติศาสตร์ประเทศไทย . กรุงเทพมหานคร : อักษรสัมพันธ์ , 2518 . (เอกสารประกอบการบรรยายการเรียนวิชาภาษาไทย อันดับที่ 3 หมวดภาษาไทย วิทยาลัยครูเทพสตรี ลพบุรี) .
- เสรี ไชยสุต . " พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เลิกหอย .
ยุทธโศก 74 (พฤศจิกายน 2509) : หน้าพิเศษ .
- ไสว วัฒนเศรษฐ . เกียรติคุณพระมงกุฎเกล้ากษัตริย์นักปราชญ์ของชาติไทย . พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช , 2500 .
- ไสว วัฒนเศรษฐ . บาทพระมงกุฎ . พระนคร : ชรรณเสวี , 2506 .
- หงษ. , ร.5 ต49/32 พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธฯ ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน ร.ศ.120 (พ.ศ.2444) . อ้างถึงใน กรรณิรมย์ สุวรรณานนท์ . พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้ากับการสร้างชาติไทย . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2523 .
- เหรียญ ศรีจันทร์ และเนตร พูนวิวัฒน์ . กบฏ ร.ศ.130 . พระนคร : สำนักพิมพ์คัมภีร์ , 2519 .

- อมรรตฤณารักษ์, จมื่น . มหาดเล็กในทำเนียบ สุนัขปริศนา นามแฝงของมหานุรุษ .
 กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าคุรุสภา , 2517 .
- _____ . พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
เรื่องพระบรมราโชบายทางการเมือง . กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าคุรุสภา ,
 2519 .
- _____ . พระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 6 . พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา , 2496 .
- _____ . เหตุผลที่รัชกาลที่ 6 ทรงประกาศสงครามและยุติธานี .
 พระนคร : องค์การค้าคุรุสภา , 2512 .
- _____ . มหาดเล็กในทำเนียบ สุนัขปริศนา นามแฝงของมหานุรุษ .
 กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าคุรุสภา , 2517 .
- อัจฉราพร กุมทพิสมัย . อุดมการณ์ชาตินิยมของผู้นำไทย . กรุงเทพมหานคร :
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2525 . (เอกสารวิชาการหมายเลข 29 เพื่อประกอบ
 การสัมมนาสองศตวรรษรัตนโกสินทร์ : ความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย
 เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2525) . (อัดสำเนา) .
- อศวภาสิต . พระนคร : บริษัทอักษรโสภณ , 2494 [พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ
 นางทรัพย์ ส้ารวจ (พิมพ์ โชติปุกกะ)] .
- อำนาจ อนันตชัย . " พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปลุกใจประชาชน
 ชาวไทยให้รักชาติอย่างไร . วารสารพัฒนาชุมชน 10 (พฤศจิกายน 2514) :
 9-20 .
- อุตรกรู . พระนคร : โรงพิมพ์พิมพ์หามกุฏราชวิทยาลัย , 2508 . [พิมพ์ในการบำเพ็ญพระ-
 กุศลวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ครบ 40 ปี วันที่ 26
 พฤศจิกายน 2508] .
- เอ็ม. เจ. ฮาร์มอน . แนวความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน . แปลโดยเสน่ห์
 จามริก . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2515 .
- G. William Skinner . Chinse Society Thailand : An Aanalytical History .
 New York : Cornell University Press , 1962 . อ้างถึงในกรรภิรมย์
 สุวรรณานนท์ . พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย .
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2523 .

Tej Bunnag . The Provincial Administration of Siam 1892-1915 . อ้างถึงใน
สุกัญญา ตีระวนิช . พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้ากับการหนังสือพิมพ์ .
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ , 2523 .

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บทพระราชนิพนธ์ร้อยแก้ว - ร้อยกรอง

พระราชนิพนธ์ร้อยแก้ว เท่าที่รวบรวมมี 242 เรื่อง แบ่งเป็นประเภทได้ดังนี้

1. ภาษาและวรรณคดี มี 6 เรื่อง
 ครวญถึงภาษาไทย
 คำอธิบายและอภิธานประกอบเรื่องนารายณ์สิบปาง
 บ่อเกิดรามเกียรติ์
 พระบรมราชาธิบายในการประพันธ์
 พระบรมราชาธิบายวิธีใหม่สำหรับใช้สระและเขียนหนังสือไทย
 พระศุณหเศปและเรื่องพิธิอัคนิษ โกฎมและราชสุยาภิเษกโดยสังเขป
 (สาวิตรี ความเรียง)
2. ประวัติศาสตร์ มี 8 เรื่อง
 ขบถปลายแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์
 ญี่ปุ่นกับรัสเซีย
 ตำนานของชาติฮั่น
 เที่ยวเมืองพระร่วง
 เที่ยวเมืองอียิปต์
 ประมวลพระบรมราชาธิบายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สยาม
 สงครามสี่ราชสมบัติโปแลนด์
 อเมริกากับเยอรมนี
3. ศาสนาและราชานูศาสนีย์ มี 10 เรื่อง
 กาถาอนุโมทนาในการสมโภชฉลองรถยนต์เรือพระที่นั่ง
 เทศนาเสือป่า
 เทพเจ้าและสิ่งน่ารู้
 ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม

พระบรมราชานุศาสนีย์แสดงคุณานุคุณ

พระเป็นเจ้าของพรหมณ์

พระพุทธรเจ้าตรีสรู้อะไร

มงคล 8

โศตธรรมจริยา (ว่าด้วยเบญจศีล, ว่าด้วยการลำดับชั้นกรรม, หมวดอทิน
นาทานา, หมวดกามสุมิจนจาร)

อำนาจคือธรรม

4. การทหาร การต่างประเทศ มี 31 เรื่อง

กฎหมายทะเล

การจู่โจมตีเซบรีกเกะและฮือสเด็นด์

การจราจลในรัสเซีย

การจมแห่งเรือลูติดาเนีย

การรักษาทางไมตรี

การรบย่อยอันหนึ่ง

การศึก

การสงครามป้อมค่ายประชิด

กำลังทัพเรืออิตาลี

ขอบใจเพื่อนจีน

คดีเรือแอบแปม

ความกระจายแห่งอำนาจเมืองจีน

ความเจริญแห่งปิ่น

ความฝันของเยอรมัน

ตำนาน ร.พ.ต.เสื่อคำรณสินธุ์ (เกี่ยวกับเรือพิฆาตคอร์บีโด)

ทูตานุทูต

บทสุดท้ายแห่งประวัติเรือเอ็มเด็น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับกองทัพเรือไทย

พันแหลม (รวมพระราชนิพนธ์)

ยุทธภัยกระทบผู้เป็นกลาง

ร.ร.ล.คอลลิงวู้ดรั้วของประเทศอังกฤษ

ราชนาวิเป็นพาหนะของกองทัพบกอย่างไร

เรือเบอร์เกินเหด
 เรื่องเบ็ดเตล็ดอื่นๆ
 โลกะซากัจฉา
 วิธีปราบเรือได้น้ำ
 สาเหตุของการสงครามในระหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซีย
 เสรีภาพแห่งทะเล
 หนังสือเนื่องด้วยการมหาสงคราม
 อาณาเขต
 ออกงานครั้งสุคราษการสงครามของเซอร์ลอคโฮม

5. จดหมายเหตุ มี 2 เรื่อง

จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. 128 (ของสมเด็จพระบรมโอรสา
 ธิราช)
 จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน ถึงวันที่ 31
 พฤษภาคม ร.ศ. 128

6. พระราชดำรัส พระบรมราโชวาท บทความปลุกใจ และเรื่องเกี่ยวกับเสือป่า
 มี 20 เรื่อง

กรุงสยามเข้าสงครามแล้ว
 ขอชวนท่านเป็นแมลงหิว
 ประกาศพระราชกระแสเรื่องสัมพันธมิตรมีชัย
 ประโยชน์แห่งเสือป่าและลูกเสือในเวลาสงคราม
 ปลุกใจเสือป่า
 พระบรมราโชวาทแก่นักเรียนไทยในประเทศอังกฤษ
 พระบรมราโชวาทตักเตือนข้าราชการในพระสำนัก เรื่องประพาศพิศ
 พระราชนิยมและกฎหมายแผ่นดิน
 พระบรมราโชวาททหาร
 พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงในงาน
 วันวิสาขบูชา
 พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่กองทหาร ซึ่งกลับจากงานพระราช
 สงคราม วันที่ 21 กันยายน 2462
 พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่นักเรียนผู้กำกับลูกเสือ

พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสตอบในการที่กรมเสือป่าพรานหลวงรักษา
พระองค์น้อมเกล้า ฯ ถวายของเนื่องในโอกาสที่กรมเสือป่าพรานหลวงรักษาพระองค์ได้ด้มา
ครบ 5 ปีบริบูรณ์

พระบรมราโชวาทเสือป่า

พระราชกำหนดหน้าที่เสือป่ากองอาสารักษาความสงบราบคาบ พ.ศ. 2460

พระดำรัสในการพระราชทานเลี้ยงเนื่องในงานฉลองเรือพระร่วง ณ ศาลา

สททยสมาคม วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2463

เมืองไทยจงดั้นเถิด

ยิวแห่งบูรพทิศ

สำเนาพระราชหัตถเลขาเรื่องสร้างเรือ

หนังสือคู่มือทหารและเสือป่าว่าด้วยเรื่องกันป่วย

อศฺวภษิต

7. เบ็ดเตล็ด บทความและเรื่องสั้นอื่นๆ ที่ลงในหนังสือพิมพ์ มี 58 เรื่อง

การเสด็จจากพระนคร

กิจการของแบงก์ย่อย

ข้อบังคับเครื่องแต่งตัวสมาชิกกองเสือป่า ประกาศห้ามไม่ให้ผู้ไม่ได้เป็น

สมาชิกใช้เป็นเครื่องแต่งตัวสมาชิกกองเสือป่า ทำเนียบตำแหน่งชั้นนายที่บังคับบัญชาใน

กองเสือป่า ร.ศ.130

ข้อบังคับลักษณะปกครองเสือป่าในหัวเมือง

มะพร้าวต้นดก

ถูกบังคับให้เป็นจีน

วังต้องค์ใหม่

การภายในในเมืองจีน

ทฤษฎีโดยอาชีวะ

การเลือกคนเข้าเป็นข้าราชการ

ปัญญานายคูลีย์

เจ้าลัทธิ

ไม่ชอบไทย

ลัทธิเอาอย่าง

ความเข้าใจผิด

ความเป็นประโยชน์แท้จริง

เมื่ออ่านบทความคับแค้นแห่งพลเมือง

ตัวอย่างสำหรับนักพูด

ความเมินเฉยต่อความทุกข์เวทนา

ไทยผสมเป็นคนที่ไม่พึงปรารถนา

ไทยผสม

ระวังผีพินัน

โคลนติดล้อ

ไซโย

แบบฝึกหัดเสื่อป่าราบ

แบบสั่งสอนเสื่อป่าและลูกเสื่อ

เมืองไทยจงตื่นเถิด

ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม

เปรียบนามสกุลกับชื่อแซ่

หลักราชการ

ธรรมเนียมลักษณะปกครองคณะนคราภิบาล

กฎหมายเทียบบาลว่าด้วยข้าราชการในราชสำนัก

ยุทธภัยและความเป็นชาติโดยแท้จริง

ประกาศกระแสร์พระบรมราชโองการตั้งคณาธิบดีเลขาธิการ และที่ปรึกษา

สำหรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี

ประกาศกระแสร์พระบรมราชาวาทพระราชทาน แต่ข้าแผ่นดินสยามในวัน

ครบรอบปีนับแต่กรุงสยามได้ประกาศสงครามแก่ประเทศเยอรมันและเฮาสเตรีย สูงการี

ข้อควรสังเกตเมื่ออ่านรายงานนี้แล้ว (ความเห็นเอกชน)

คุณและโทษแห่งการมีคู่

คำใช้แทนคำเอคิเตอร์

ความกระจายแห่งอำนาจเมืองจีน

จดหมายถึง บ.ก. ได้ตอบจดหมายนายบุญสะอาด

ฉายาหรือชื่อแซ่

ชวนหัว

ตามเสด็จโคราช

ตำนานปริกละลายแม่น้ำ

ทรัพย์ศาสตร์ พระราชวิจารณ์หนังสือสรรพศาสตร์ ของพระยาสุริยานุวัตร

(เกิด บุนนาค)

ธรรมเนียมอุทิศกษณะการปกครองคณะนครภิบาล พุทธศักราช 2465

นามขุนนาง

ประโยชน์แห่งถนนในหัวเมือง

เปรียบเทียบนามสกุลกับชื่อแซ่

ผ่าซากหรือซ้ำซาก (ร.จ.โต้ตอบบทความของ น.ภ.)

พระบรมราชาธิบายเรื่องเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของกรุงสยาม

พระยากัลยาณไมตรี

ภูเกิด หรือ ภูเก็จ

ศัพท์สันนิฐาน " พินาศ " และ " พินิจ "

หลักราชการ

เอกาทศรถ และทศรถ

เอ๊ะ

8. พระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษ มี 5 เรื่อง

Uttarakuru

A Siam Miscellany

The Jews of the Orient

Night is Right

Madanabadha (in prose)

9. บันเทิงคดี มี 76 เรื่อง

กลับกันที่

การรบย่อยวันหนึ่ง

กิจการบารอนมีนเดาเส้น

กิจการในราตรี

กำนันคงบ้านโยคี

กำหนดกินน้ำ

ไก่อ้ว ไม้เท้าผีสิง หลุยรูปงาม

ข่าวสงคราม

คนพายถัง
 คดีเรือวิลเฮมมีนา
 คดีกลับแห่งมหานคร
 คดีสำคัญ
 ความดีของคนเรา
 เครื่องบินหมายเลข 9
 ใครเป็นใคร
 ใครเป็นผู้ฆ่า
 จดหมายจากผู้หญิงถึงผู้หญิง
 จดหมายจากยุโรป
 จดหมายนายสุด
 จับชาย
 จับปลัดจับพลู
 เจ้าชู้ยักษ์
 ซองเป็นเหตุ
 ตกใจใช่เหตุ
 ดันหมาปลายหมา
 ตั้งใจช่วยชาติ
 ตู๊กะต๋น
 ทดลองความไหวพริบ
 ทดลองวิชาแพทย์
 ทำคุณบูชาโทษ
 ทำตามพินัยกรรม
 นางบิลเลียดล้อแก้ว
 เทียงเมืองนรก
 นิทานชวนขัน
 นิทานทหารเรือ
 นิทานทองอิน
 ประชันฤทธิ์
 ประชุมเทวดา

ปีสางสำคัญ
 ประติภาณแห่งมองสิเออร์บัวโรต์
 ประพศติการของนายทองอินทร์ รัตตะเนตร
 ประพศติการแห่งนายเรือเอกลอสเลสส์
 ผีทะเล
 ฝรั่งเศสแผ่นดิน
 เพื่อพอใจท่านผู้ใหญ่
 โพรงในหน้าไม้
 แพ้แขน
 มนุษย์สรวยหรือไม่สรวย
 มิสเตอร์มิลเลอร์กับไกเซอร์
 แมลงป่องทอง
 ไม่ต้องการเหยี่ยว
 ยาดัวเบา
 ยุทธการสะเทินน้ำสะเทินบก
 โยนะฮันรัสต์
 ราตรีมีมากด้วยนัยนา
 รายงานการประชุมปาติเมนต์สยาม
 เรื่องรู้เอาเองเมื่อจบ
 รำพึงถึง
 ลองดูเป็นหมอดูกับเขาสักครั้ง
 เลี้ยงดินเนอร์ใหญ่
 วิชาของหมอดำ
 ศิษย์มีครู
 สะเดาะเคราะห์
 สร้อยคอเพชรห้าร้อย
 สาวดำทำเหตุ
 สุนทรความตามสวัสดิรักษา
 สุนัขพิเศษ
 แสงสัญญาณ

หนังสือจากเมืองแปร์ก
หัวใจชายหนุ่ม
หูดหวิด
เหตุการณ์ที่เมืองปอร์ตสมัท
เหาะเหินเดินอากาศ
ออกงานครั้งสุดท้าย
อัตตะวินิบาด
อ้ายมันถือเหล็ก

พระราชนิพนธ์ร้อยกรอง มี 26 เรื่อง

1. ภาพย์ มี 2 เรื่อง
ภาพย์เห่เรือยุคใหม่
อาเศียรวาท (คำภาพย์และฉันทอวยพรและเดือนสติ พระราชทานพระเจ้า
วรวงศ์เธอพระองค์เจ้าลักขณมีลาวังในงานรับพระสุพรรณบัฏ เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ.
2464)
2. กลอนนิราศ มี 1 เรื่อง
นิราศมะเหลเถไถ
3. กลอนสักวา มี 2 เรื่อง
สักกะวาชายทะเล
สักกะวาน้ำหนาว
4. กลอนเสภา มี 1 เรื่อง
บทเสภาสำหรับขับนำและแทรกชุดระบำสามัคคีเสวก
5. ลิลิต มี 2 เรื่อง
ลิลิตนารายณ์สิบปาง
ลิลิตพ่าย
6. โคลง มี 12 เรื่อง
ภาพย์ห่อโคลงสุภามิต
โคลงภามิตนักรบโบราณ
โคลงภามิต
โคลงแถลงระเบียบระบำหลวงเรื่องสุภลักษณ์วาดรูป
โคลงนิราศประลองยุทธ์

บทเบ็ดเตล็ด (บทพระราชนิพนธ์ย่อยๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ตามหนังสือต่างๆ เช่น โคลงสยามานุสติ โคลง กลอน ในหนังสือดุสิตสมิต โคลงแทรกในเรื่องปลุกใจเสือป่า และโคลงเรื่องสันติภาพในหนังสือสมุทรสาร เป็นต้น)

ประมวลสุภายิตพระราชนิพนธ์

พระราชนิพนธ์โคลงโลกนิติจำแลง

พระราชนิพนธ์ปริศนา (เป็นคำโคลงและความเรียง)

รำพึงถึงพระร่วง (โคลงวิษณุมาลี) อัมระมาท (โคลงจิตรลดาแบบโบราณ)

สุภายิตพระร่วงคำโคลงและการแสดงตำนานเสือป่า

7. คำหลวง มี 1 เรื่อง

พระนลคำหลวง

8. ฉันท์ มี 4 เรื่อง

คาถาประสิทธิพรแก่คณะเสือป่า

มงคลสูตรคำฉันท์

มนต์สมุทเสนา " 2459 "

9. บทพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษ

Madanabadha (in verse)

บทละคร มีเท่าที่รวบรวมได้ 112 เรื่อง (ร้อยแก้ว 64 เรื่อง ร้อยกรอง 48 เรื่อง)

1. บทละครภาษาอังกฤษ มี 16 เรื่อง

1.1. ได้เค้าเรื่องจากตะวันตก มี 3 เรื่อง คือ

A Good Interpreter (เค้าเรื่องจากละครภาษาฝรั่งเศสเรื่อง " L' Anglais Tel qu' on lo Parle ")

The Eliminists (ทรงดัดแปลงจากเรื่องสั้นของ A.E. Johson' s Short-Story เป็นละครภาษาไทยโดย ม.ล.ปิ่น มาลากุล เรียกว่า " พวกช่างทอน ")

The Locusts (ทรงแปลจากบทละครภาษาฝรั่งเศสชื่อ " Les Sauterelles " ของ Emile Fabre ปรากฏต้นฉบับเป็นลายพระหัตถ์ 15 หน้า มีชื่อภาษาไทยว่า " ตั๊กแตน ")

1.2. ทรงพระราชนิพนธ์ด้วยจินตนาการของพระองค์เอง มี 13 เรื่อง

A Man in Khaki (นายเรเน่ ประแดร์ นิเกท์ Rene Pradere Niquet แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสให้ชื่อว่า L' Homme en Kha-ki และ ม.ล.ปิ่น มาลากุล แปลเป็นภาษาไทยให้ชื่อว่า จับสือ)

A Queer Burglary (ทรงแปลจากบทละครเรื่อง ผู้ร้ายแฝง)

A Real Ghose

A Statesman's Wife (ม.ล.ปิ่น มาลากุล แปลเป็นภาษาไทยให้
ชื่อว่าภรรยาข้าราชการสำคัญ)

Coup d' Etat (ทรงแปลจากบทละครเรื่องฉวยอำนาจ)

Isabel

Lines and Rudd

Madanabadha (in prese)

Miss Honey-bone

The Earl of Chaverhouse (ทรงแปลจากบทละครเรื่องน้อย อิน
ทเสน M. Rene Pradere-Nigyet แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสให้ชื่อว่า LeDuc D' Erretchagay)

The Net (ทรงแปลจากบทละครเรื่องโพงพาง)

The Sheild (ทรงแปลจากบทละครเรื่องหาโล่ห์)

The Taming of Uncle Gideon (มีชื่อภาษาไทยว่า ทรมานลุง
กิเดียน)

บทละครภาษาไทย มี 96 เรื่อง

1. บทละครที่ทรงพระราชนิพนธ์ตามเค้าเรื่องในวรรณคดีไทย รวม 20 เรื่อง

ขุนช้างขุนแผน

ชุดแต่งงานพระไวย (ทรงปรับปรุงจากบทเสภาของเดิม)

รามเกียรติ์

ชุดประเดิมศึกลงกา มี 3 ตอน

ศุภะสารณ์ปลอมพล

สุกรีพหักฉัตร

องคตสื่อสาร

ชุดตีดาหยา มี 2 ตอน

สุรปะนขามาหึง

พระรามตามกวาง

ชุดอภิเษกสมรส มี 2 ตอน

ปราบดาตะกา

อภิเษกสมรส

กลสุขาจารย์
 จองถนน
 นาคบาศ
 นางลอย
 เผลลลกา
 พรหมาสาตร์
 พระอรชุนกับทศกรรฐ์
 พิธิกุมภนียา
 พิเภกษณ์ถูกขับ
 รามสูรชิงแก้ว
 ฤาษีเสียงลูก
 สูดาวตาร

2. บทละครพูดที่ทรงแปลหรือดัดแปลงจากบทละครตะวันตก มี 25 เรื่อง

กุศโลบาย (ทรงแปลจากเรื่อง A Royal Family ของ Robert Marshall)
 เกินต้องการ (ทรงแปลจากเรื่อง Poulailier ของ Tristan Bernard)
 เกียรติยศญี่ปุ่น (ทรงแปลจากเรื่อง L' Honneur Japonais ของ Paul

Bourde Anthelme)

คดีสำคัญ (ทรงดัดแปลงจาก Un client Serieux ของ Georqs

Courteline)

งดการสมรส (ทรงแปลจาก The Marriage will not take place ของ

Alfred Sutro)

เจ้าคุณเจ้าชู้ (ทรงแต่งแปลจาก The Gay Lord Quex ของ Sir Arthur

Wing Pinero)

ชิงนาง (ทรงแปลจาก The Rivals ของ Richard Brinsley Sheridan)

ตบตา (ทรงแปลจาก La Poudre aux Yeux ของ Eugene Labiche)

ต้อนรับลูก (ทรงแปลจากเรื่องภาษาอังกฤษของ Pearl Humphrey)

ตึกแตน (ทรงแปลจากเรื่อง The Locusts)

ตามใจท่าน (ทรงแปลจาก As You Like it ของ William

Shakspeare)

ท่านรอง (ทรงแปลจาก Second in Command ของ Robert Marshall)

นินทาสโมสร (ทรงแปลจาก School for Scandal ของ Richard Brinsley Sheridan)

มิตรแท้ (ทรงแปลจาก My Friend Jarlet ของ Arnold Golsworthy)
และ E.B. Norman ต่อมาทรงดัดแปลงชื่อสถานที่ ตัวละคร และบทสนทนาบางตอน และ
ทรงใช้ชื่อว่า " เพื่อนตาย "

ผิดวินัย (ทรงแปลจาก French Leave ของ Reginald Berkley)

พฤติกรรมของนักสืบวิลสัน (คำเรื่องแบบเรื่องนักสืบของฝรั่ง)

ร.ต.อ.นนทรี (ทรงแปลจากบทละครภาษาฝรั่งเศส ของ อารทิส มอเรอซ์
กับ ซี. เปราร์ด์)

โรมิโอ จูเลียต (ทรงแปลจาก Romeo and Juliet ของ William Shakspeare)

ล่ามดี (ทรงแปลจาก L' Anglais tel qu'on le parle. ของ Tristan Bernard)

วิลัยเลือกคู่ (ทรงแปลจากเรื่อง Les Vivacites de Capitaine Tic ของ
Eugene Labiche และ Edward Martin)

เวนิสวานิช (ทรงแปลจาก The Merchant of Venice ของ William Shakspeare)

เสื่อเก่า (ทรงแปลจาก Grumpy ของ Horace Hodges และ
T.W.Percyval)

หมอจำเป็น (ทรงแปลจาก Le Medecin Nalgre Lui ของ Jain-Baptiste Poquelin หรือ Moliere)

หาเมียให้ผัว (ทรงแปลจาก Her Husband's Wife ของ A.E. Thomas)

หลวงจำเนียรเดินทาง (ทรงแปลจาก Le Voyage de Monsieur Perrichon ของ Eugene Labiche)

3. บทละครพูดร้อยแก้วที่ทรงพระราชนิพนธ์ด้วยจินตนาการของพระองค์เอง มี
21 เรื่อง

กลแตก

แก้แค้น

ขนมสมกับน้ำยา

ความดีมีไชย

จัดการรับเสด็จ
" เจ้าข้า สารวัด "

ฉวยอำนาจ

น้อยอินทเสน

บัวงมาร

ผู้ร้ายแฝง

พระหันอากาศ

ฟอกไม้ขาว

โพงพาง

มหาดมะ

เสียดล

หนังสือ

หมายน้ำบ่อหน้า

หมิ่นประมาทศาล

หัวใจนักรบ

หาโล่ห์ (3 ส่วน)

เห็นแก่ลูก

4. บทละครร้อยแก้วที่ได้เค้าเรื่องจากอินเดีย มี 3 เรื่อง
นางอุปกาศ (เป็นธรรมชาติในกถาสรีตศาคร)
สาวตรี ชรียทรรศิกา
 5. บทละครร้อยกรองที่ได้เค้าเรื่องจากอินเดีย มี 8 เรื่อง
บทละครเบิกโรงดึกดำบรรพ์ มี 4 เรื่อง
พระคณศร์เสียดา
พระนรสิงหาวตาร
พระภรตเบิกโรง
มหาพาลี
- บทละครร้อย มี 2 เรื่อง
ศกุนตลา
สาวตรี
- บทละครร้อยสลับลำ มี 1 เรื่อง

ธรรมเนียมประเพณีสงคราม

6. บทละครร้อยกรองที่ได้เค้าเรื่องจากตะวันตก มี 2 เรื่อง เป็นบทละครร้อย
สลับลำ (ละครสังคีต)

วังดี (เค้าเรื่อง Mikado ของ W.S Gilbert)

มิกาโด

7. บทละครร้อยกรองที่ทรงพระราชนิพนธ์ด้วยจินตนาการของพระองค์เองมี 18 เรื่อง

7.1. บทละครพูดคำฉันท์ มี 1 เรื่อง

มัทนะพาธา

7.2. บทละครพูดคำกลอน มี 2 เรื่อง

ขอมคำดิน

พระร่วง

7.3. บทละครพูดสลับลำ มี 3 เรื่อง

ผัดใจให้ปลื้ม

วิวาทพระสมุทร

หนามขอกเอาหนามบ่ง

7.4. บทละครร้อย มี 5 เรื่อง

ชื่นใจไม่สมัก

ธรรมะมีชัย

พระเกียรติจรด (ทรงแปลจากบทละครรำ)

พระร่วง (ทรงปรับปรุงจากบทละครพูดคำกลอน)

มิตรมีชัย

7.5. บทละครลำ มี 6 เรื่อง

ท้าวแสนปม

พญามังกร

พญาราชวังสัน (เป็นบทเสภา)

พระเกียรติจรด

พระนาละ

ศกุนตลา

7.6. บทละครดึกคำบรรพ์ มี 1 เรื่อง

ท้าวแสนปม

ภาคผนวก ข

พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ลำดับที่ 6 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันเสาร์ เดือนยี่ ขึ้น 2 ค่ำ ปีมะโรง จุลศักราช 1242 เวลา 8 นาฬิกา 55 นาที ตรงกับวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2423 ทรงเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง (สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี) ได้รับพระราชทานพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ¹

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ทรงมีพระพี่น้องและพระอนุชาร่วมพระมารดา คือ

1. สมเด็จพระเจ้าฟ้าพหุรัตมณีนมัย กรมพระเทพนารีรัตน์ พ.ศ. 2421 - 2430
2. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2423 - 2468
3. สมเด็จพระเจ้าฟ้าตรีเพ็ชรุตม์ธำรง พ.ศ. 2424 - 2430
4. จอมพลสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถกรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ พ.ศ. 2425 - 2463
5. สมเด็จพระเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ พ.ศ. 2428 - 2430
6. พลเรือเอกเจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา พ.ศ. 2432 - 2467

¹ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ , พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระนคร : ชวนพิมพ์ , 2528) , หน้า 1 .

7. สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพชรบูรณ์-
อินทราชัย พ.ศ. 2435 - 2466
8. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2436 - 2484 ²

เมื่อพระชนมายุได้ 8 พรรษา ในปี พ.ศ. 2431 ได้รับการสถาปนาพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้า กรมขุนเทพทวารวดี ให้ทรงมีพระเกียรติยศเป็นชั้นที่ 2 รองจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร และได้มีพระราชพิธีโสกันต์ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2435 ³ จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ. 2436 ขณะมีพระชนมายุได้ 13 พรรษา สมเด็จพระบรมชนกนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จไปทรงศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ ขณะทรงศึกษาที่อังกฤษได้เพียงปีเศษ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมารพระองค์แรก * ได้ทิวงคตลง เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2437

หลังจากที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ทิวงคตได้เพียง 6 วัน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงได้รับหนังสือซึ่งเขียนขึ้นในนามของพระบรมวงศานุวงศ์ เสนาบดี

² ชำรงค์คี อายุวัฒน์ , ราชสกุลจักรีวงศ์ และราชสกุลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (พระนคร : สำนักพิมพ์ไอยชยา , 2515) , หน้า 305 - 311 .

³ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ , พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว , หน้า 1 .

* ทรงเป็นพระราชโอรสองค์ใหญ่ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติ แต่สมเด็จพระศรี สวรินทราบรมราชเทวี (สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนาบรมราชเทวี) เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2421 และทรงได้รับการสถาปนาเป็นพระราชทายาทในพ.ศ. 2429

และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ผู้น้อย ขอให้ทรงแต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์หนึ่ง พระองค์ใดขึ้นเป็นรัชทายาทแทน โดยได้อ้างเหตุผลว่า " เพื่อเป็นการรักษาชาติขัตติยโบราณ ประเพณีให้เป็นที่มั่นคงและแน่นอน กับเพื่อเป็นการป้องกันสรรพอุบัติเหตุอันตราย อันอาจ จะเกิดขึ้นในแผ่นดินโดยความที่ไม่ทราบการแน่นอน " 4 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ก็ได้สนองความต้องการนี้โดยพลัน โดยโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีสถาปนา สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ซึ่งเป็นพระราชโอรสที่มีพระชนมายุรองลงไป และประสูติแต่ พระมเหสีให้ดำรงตำแหน่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมารแทน เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2437 หลังจากนั้นทรงโปรดให้ข้าหลวงอัญเชิญประกาศสถาปนา พร้อมด้วยเครื่องพระราชอิสริยยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และหนังสือสำคัญไปพระราช ทานยังประเทศอังกฤษ และทางสถานทูตไทย ณ กรุงลอนดอนก็ได้จัดให้มีพิธีอ่าน ประกาศสถาปนาพระฐานันดรยศขึ้น ในวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2437 ซึ่งในที่ประชุมก็ ประกอบด้วยอรรคราชทูตไทย ข้าราชการและนักเรียนไทย ที่ได้ทำการและศึกษาอยู่ ณ ประเทศต่างๆ ในยุโรปขณะนั้น ... พร้อมๆ กับที่ได้ทรงสถาปนาสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธให้ ขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ นั้น ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงพระยศ เป็นนายร้อยโททหารบกในกองทหารมหาดเล็กล้อมวังด้วย... 5

4 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 11 แผ่นที่ 43 วันที่ 20 มกราคม ร.ศ. 113 , หน้า 344 อ้างถึงใน มัทนา เกษกมล , " การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมือง และการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 - 2468) , " (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย , 2517) , หน้า 31 - 32 .

5 มัทนา เกษกมล , " การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมือง และการ ปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 - 2468) , " หน้า 33 .

การศึกษา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเริ่มต้นการศึกษาภาษาไทยครั้งแรกกับ พระยาอิศรพันธ์โสภณ (หนู อิศรางกูร ณ อยุธยา) เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) และ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) และมี เซอร์ โรเบิร์ต มอแรนต์ (Sir Robert Morant) เป็นผู้ถวายการศึกษาภาษาอังกฤษในเบื้องต้น 6 จนถึง พ.ศ. 2436 เมื่อมี พระชนมายุได้ 12 พรรษาเศษ สมเด็จพระบรมชนกนาถทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ เสด็จไปทรงศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ *

6 เรื่องเดียวกัน , หน้า 27 .

* บรรดาเจ้านายที่เสด็จออกไปทรงศึกษาวิชาต่าง ๆ อยู่ในประเทศภาคพื้นยุโรป พร้อมกับ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธฯ มีดังนี้คือ

1. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ (กรมหลวงพิศณุโลกประชานาถ) ทรงเรียนวิชาทหารที่ประเทศรัสเซีย
2. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ (กรมพระนครสวรรค์วรพินิจ) ทรงเรียนวิชาทหารที่ประเทศเยอรมัน
3. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร (กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์) ทรงเรียนการดิปโลมาติกที่ประเทศเยอรมัน
4. พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอภากรเกียรติวงศ์ (กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์) ทรงศึกษาวิชาการทหารเรือ ในประเทศอังกฤษ
5. พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าประวิตรวัฒโนดม (กรมหลวงปราจิณกิติบดี) ทรงศึกษาวิชาโยธาธิการ
6. พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร (กรมพระกำแพงเพชรอรรคโยธิน) ทรงศึกษาวิชาทหารบกในประเทศอังกฤษ
7. พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าระพีพัฒนศักดิ์ (กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์) ทรงศึกษาวิชาทหารและวิชากฎหมายในประเทศอังกฤษ
8. พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าวุฒิไชยเฉลิมลาภ (กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร) ทรงศึกษาวิชาทหารเรือในประเทศอังกฤษ
9. พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์ (กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม) ทรงศึกษาวิชาทหารในประเทศอังกฤษ
10. พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าดิถนพรัฐ (กรมหมื่นสรรควัฒน์รบดี) ทรงศึกษาวิชาทหารในประเทศอังกฤษ
11. พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าสุริยง (กรมหมื่นไชยาสุริโยภาส)

นับเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรก ที่ทรงได้รับการศึกษาจากต่างประเทศมีผู้โดยเสด็จ 4 ท่านคือ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัฒนวิศิษฎ์) พระองค์เจ้าอากาศเกียรติวงศ์ (พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์) ม.ร.ว.สิทธิสุทัศน์ (นายพลโท พระยาวิชิตวงศ์วุฒิไกร) และพระมนตรีพจนกิจ ได้ทำหน้าที่พระอภิบาล และถวายพระอักษร 7

การศึกษาขั้นต้นของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชนั้น ตอนแรกทรงศึกษาวิชาเบื้องต้นที่แอสคอตจนถึงวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2440 พระชันษาในตอนนี้อย่างเข้า 17 พรรษา จึงย้ายที่ประทับไปที่บ้าน Graitney ในตำบล Camberley ใกล้ Aldershot ทรงเข้าเป็นนักเรียนที่แซนด์เฮิสต์ เพื่อตั้งต้นเรียนวิชาทหารบก แล้วทรงเรียนวิชาทหารปืนใหญ่ ได้ทรงรับยศเป็นนายสิบโท . . . เสร็จจากทรงศึกษาวิชาทหารแล้ว จึงเข้าศึกษาที่ไครสต์เชอร์ชในมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด เพื่อทรงศึกษาวิชาพลเรือน สำหรับมาใช้ในหน้าที่ปกครองแผ่นดิน 8 ที่วิทยาลัยไครสต์เชิร์ช (Christ Church College) มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ระหว่างปี พ.ศ. 2442 ถึง พ.ศ. 2444 ระหว่างที่ทรงศึกษาอยู่นั้น ได้ทรงพระประชวรด้วยพระโรคพระอันตะ (ไส้ติ่ง) อักเสบ มีพระอาการมาก ต้องทรงรับการผ่าตัดทันที และด้วยเหตุที่ประทับอยู่ที่มหาวิทยาลัยไม่ครบ 3 ปีตามกำหนด จึงมิได้ทรงรับปริญญา แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ยังทรงพระราชนิพนธ์วิทยานิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ เรื่อง The War of the Polish Succession เสนอมหาวิทยาลัยเป็นผลสำเร็จ 9

7 สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ , พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว , หน้า 6 .

8 จมื่นอมรรตุมารักษ์ , พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระนคร : องค์การคำคุณุสสภา) , 7 : 21 - 22

9 สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ , พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว , หน้า 8 .

ในด้านที่เกี่ยวกับกิจกรรมของสโมสร พระองค์ท่านได้ทรงก่อตั้งสโมสรคอสมโพลิตัน (Cosmopolitan Society) ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งชุมนุมนิสิต มีการบันเทิง ด้วยการแลกเปลี่ยนกันอ่านคำตอบวิชาที่ศึกษาอยู่ นอกจากนี้ยังได้ทรงเข้าเป็นสมาชิกสโมสรบูลลิงตัน (Bullington Club) สโมสรคาร์ดินัล (Cardinal Club) และสโมสรการขี่ม้าด้วย¹⁰

เมื่อทรงได้รับการศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษเป็นเวลาผ่านไปถึง 9 ปี เป็นการจบการศึกษา ได้เสด็จกลับประเทศไทยโดยทางเรือ โดยผ่านทางประเทศสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่นทรงได้รับการต้อนรับจากทั้งสองประเทศเป็นอย่างดี ในวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2445 ได้เสด็จมาถึง กรุงเทพมหานคร ได้ทำความปลาบปลื้มให้แก่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างยิ่ง ในเวลานั้นพระองค์ทรงมีพระชนมายุเพียง 22 พรรษาเท่านั้น ซึ่งนับว่ากำลังทรงพระเจริญวัย ที่ยังอยู่ในระยะกำลังทรงหนุ่มแน่น พระบาทสมเด็จพระบรมชนกนาถและบรมราชชนนีจึงเห็นว่าสมควรที่จะได้ทรงอุปสมบทตามโบราณราชประเพณี เพราะต่อไปพระเจ้าลูกยาเธอองค์นี้จะต้องสืบสันตติวงศ์ดำรงราชวงศ์จักรีสืบต่อไป... วันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2447 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชก็ได้ทรงผนวช ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม อันมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ เสร็จแล้วเสด็จไปทรงจำพรรษาอยู่ ณ วัดบวรนิเวศน์วิหาร...¹¹ จนตลอดพรรษา

10 เรื่องเดียวกัน , หน้า 10 .

11 จมื่นอมรรตุนารักษ์ , พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว , 7 : 50 - 51 .

ในระยะเวลาที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จประทับอยู่ในเมืองไทยในตำแหน่งองค์รัชทายาท ทรงช่วยเหลือกิจการของสภาที่ปรึกษาส่วนพระองค์ของสมเด็จพระบรมชนกนาถ ได้ทรงมีส่วนร่วมในการร่างกฎหมายหลายฉบับ และก่อนหน้าที่จะขึ้นครองราชย์เพียง 2 - 3 เดือน ก็ได้ทรงรับมอบหมายให้ดำเนินงานในกระทรวงยุติธรรม ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีเสนาบดี จึงนับว่าทรงมีพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารงานของประเทศชาติ¹² แต่อย่างไรก็ตามในระยะก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ก็ยังมีได้ทรงแสดงบทบาทหรือพระปรีชาสามารถอื่นใดให้เป็นที่ประจักษ์นัก นอกจากพระปรีชาญาณในทาง ด้านการประพันธ์พระองค์ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ของสยามสมาคม และได้ดำรงตำแหน่งสถานายก หอสมุดแห่งชาติระหว่าง พ.ศ. 2448 - 2453 ได้เสด็จประพาสหัวเมืองเหนือครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2448 และครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2450 ซึ่งมีผลให้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง " เทียวเมืองพระร่วง " และหลังจากที่เสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ในปี พ.ศ. 2452 ก็ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง " จดหมายเหตุ ประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ " ทรงใช้พระนามแฝงว่า " นายแก้ว " ¹³

เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมารก็ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบแทน ทรงพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

12 สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์ , พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว , หน้า 17 .

13 เรื่องเดียวกัน , หน้า 17 .

จัดเป็น	2	งานคือ	งานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเฉลิมพระราชมนเทียรเมื่อวันที่	11
พฤตจิกายน	พ.ศ. 2453		และงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภชเมื่อวันที่	28
พฤตจิกายน	พ.ศ. 2454	14		

ถึงแม้รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ จะมีระยะสั้นเพียง 15 ปีเท่านั้นก็ตาม แต่ก็ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจอันเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ และประชาชนชาวไทยในหลายด้านอาทิเช่น

ด้านการศึกษา ทรงริเริ่มสร้างโรงเรียนขึ้นแทนวัดประจำรัชกาล ได้แก่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง ทรงยกฐานะโรงเรียนข้าราชการพลเรือนในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นเป็น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2459 นับเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทย นอกจากนี้ ทรงตราพระราชบัญญัติประถมศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2464 เพื่อให้เด็กทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์ เรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียนจนกระทั่งอายุ 14 ปีบริบูรณ์

ด้านเศรษฐกิจ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติคลังออมสิน พุทธศักราช 2456 ขึ้น เพื่อให้ประชาชนรู้จักการออมทรัพย์ และเพื่อความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของประเทศ

ด้านการคมนาคม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างสะพาน สร้างถนน ให้รวมกรมรถไฟซึ่งเคยแบ่งเป็น 2 กรมเข้าเป็นกรมเดียวกัน เรียกว่า กรมรถไฟหลวง

ด้านการต่างประเทศ ทรงประกาศเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 22

กรกฎาคม พ.ศ. 2460 ซึ่งเป็นผลดีกับประเทศไทยในฐานะผู้ชนะสงครามและสามารถเจรจา
ขอแก้ไขสิทธิสัญญาอนุสัญญาเขตที่ไม่เป็นธรรมเป็นผลสำเร็จในระหว่างปี พ.ศ. 2467 - 2468

ด้านการแพทย์ และสาธารณสุข ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงพยาบาล
จุฬาลงกรณ์ วชิรพยาบาล และสถานเสาวภา

ด้านกิจการเสือป่า และลูกเสือ ทรงจัดตั้งกองเสือป่าขึ้น เมื่อวันที่ 6
พฤษภาคม พ.ศ. 2454 และกองลูกเสือกองแรกขึ้นที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง คือ
โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยในปัจจุบัน เมื่อ พ.ศ. 2454

ด้านการฝึกสอนระบอบประชาธิปไตย ทรงทำการทดลองระบอบประชาธิปไตยที่
ละเล็กละน้อย เพื่อให้เหมาะสมกับคนไทย ทรงทดลองสร้างเมืองจำลอง " คุณิตธานี "

ด้านศิลปวัฒนธรรมไทย ทรงตั้งกรมมหรสพ และโรงละครหลวง ทรงสนพระ
ราชหฤทัยในจิตรกรรมการวาดภาพล้อ การสร้างสถาปัตยกรรมแบบไทย ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่ง และอาคารทรงไทย เช่น พระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์ ที่
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม , อาคารโรงเรียนมหาดเล็กหลวง (วชิราวุธ) และ
ตึกอักษรศาสตร์ ซึ่งเป็นอาคารเรียน หลังแรกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ด้านวรรณกรรม ในรัชสมัยของพระองค์นับว่าวรรณกรรมมีความเจริญสูงสุด
เพราะนอกจากจะทรงมีพระปรีชาสามารถในการแต่งหนังสือแล้ว ยังส่งเสริมให้ประชาชน
แต่งหนังสืออีกด้วย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตราพระราชบัญญัติวรรณคดีสโมสรเพื่อ
พิจารณายกย่องหนังสือ ไทย ประเภทต่าง ๆ

ในพระราชกฤษฎีกาตั้งวรรณคดีสโมสร วันที่ 23 กรกฎาคม พระพุทธศักราช
2457 ในมาตรา 8 ได้กำหนดไว้ว่า หนังสือที่มีลักษณะเป็นวรรณคดีจะต้องมีลักษณะเด่น
2 ประการคือ

1. เป็นหนังสือดี คือ เป็นเรื่องที่คนทั่วไปควรจะได้อ่าน โดยไม่เสียประโยชน์

2. เป็นหนังสือแต่งดี คือ ใช้ภาษาไทยถูกต้องสละสลวย 15

พระราชนิพนธ์ของพระองค์ที่วรรณคดีสโมสรยกย่อง ก็คือ บทละครพูดเรื่อง " หัวใจนักรบ " บทละครพูดคำฉันท์เรื่อง " มัทนะพาธา " และ " พระนลคำหลวง " นอกจากนี้ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติสมุค เอกสาร และหนังสือพิมพ์ พุทธศักราช 2465

นอกจากพระราชกรณียกิจดังกล่าวยังมีพระราชกรณียกิจสำคัญอื่นๆ อีกเช่น ทรงริเริ่มพระราชบัญญัตินามสกุล , การริเริ่มใช้ธงไตรรงค์ (๑)

สวรรคต

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสวรรคต ซึ่งได้มีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ว่า ทรงพระประชวรด้วยพระโรคพระโลหิตเป็นพิษในพระอุทรมาตั้งแต่วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 และสวรรคต ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 เวลา 1 นาฬิกา 45 นาที พระชนมพรรษาเป็นปีที่ 46 เสด็จดำรงสิริราชสมบัติได้ 15 พรรษา¹⁶

15 เบญจมาศ พลอินทร์ , แง่คิดจากวรรณคดี และวรรณกรรม (กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ , 2525) , หน้า 7 .

16 สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์ , พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว , หน้า 18 .

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงมีพระราชโองการซึ่งประสูติแต่พระนางเจ้า
 สุวทนาเพียงพระองค์เดียว คือสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภา
 พระธิดา *

* พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพิธีหมั้นกับหม่อมเจ้า
 วัลลภาเทวี วรธรรม ได้ทรงสถาปนาขึ้นเป็นพระวรกัญญาพทาน พระองค์เจ้าวัลลภาเทวี
 เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2463 และทรงเลิกพระราชพิธีหมั้นเมื่อเดือนมีนาคม
 พ.ศ. 2464 ต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาหม่อมเจ้าลักขณมีลาวัง
 วรธรรม เป็นพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าลักขณมีลาวัง และเป็นพระนางเธอลักขณมีลาวัง
 เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2465 ต่อมาพระนางเธอทรงแยกอยู่แต่ลำพัง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ได้ทรงประกอบพระราชพิธีอภิเษกสมรสกับคุณ
 เปื้อง สุจริตกุล พระสนมเอก และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นพระสุจริต
 สุดาเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2464 แต่ระยะเวลาที่พระสุจริตสุดาดำรงตำแหน่งพระสนม
 เอนั้นสั้นมาก ภายหลังได้ทรงประกอบพระราชพิธีอภิเษกสมรสกับคุณประไพ สุจริตกุล
 ผู้น้อง และทรงสถาปนาขึ้นเป็นพระวรราชชายาเธอ พระอินทรศักดิ์ศรี เมื่อวันที่ 10
 มิถุนายน พ.ศ. 2465 และเป็นสมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิ์ศรี พระบรมราชินี ในปี
 เดียวกัน แต่ในที่สุดได้โปรดเกล้าฯ ให้ออกพระนามว่า สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิ์ศรี
 พระวรราชชายา เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2468

ส่วนพระนางเจ้าสุวทนา พระวรราชเทวีนั้น เดิมคือเจ้าจอมสุวทนา (คุณเครือ
 แก้ว อภัยวงศ์) ทรงประกอบพระราชพิธีอภิเษกสมรสเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ.
 2467 ได้โปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นเป็นพระนางเจ้าสุวทนา พระวรราชเทวี เมื่อวันที่ 10
 ตุลาคม พ.ศ. 2468 ได้ประสูติพระราชโอรส คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภา
 พัฒนวิที เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468

ประวัติผู้เขียน

นางสาวสิริรัตน์ พุ่มเกิด เกิดเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2512 ที่อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก เมื่อปีการศึกษา 2533 และเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทในภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2534